

Warszawa, 29-01-2026 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

II.510.1092.2025.DC

Pan

Waldemar Żurek

Minister Sprawiedliwości

Prokurator Generalny

/ePUAP/

dot. DPK-I.053.18.2025

Szanowny Panie Ministrze,

w związku z pismem z dnia 23 września 2025 r. zawierającym stanowisko kierowanego przez Pana Ministra resortu w sprawie problematyki częściowej prawomocności orzeczeń w sprawach karnych¹, dziękuję uprzejmie za udzieloną odpowiedź. W jej treści Ministerstwo Sprawiedliwości nie odniosło się jednak do kluczowego problemu, tj. sytuacji jednostki (oskarżonego) i skutków, jakie wynikają z połączenia kilku spraw oskarżonego w jedno postępowanie (art. 33 k.p.k.) oraz rozbieżności, jaka stopniowo pojawiają się w orzecznictwie. Ministerstwo Sprawiedliwości negatywnie odniosło się do propozycji wprowadzenia do k.p.k.² przepisu – na wzór rozwiązań w k.p.c.³ – regulującego kwestię prawomocności części orzeczenia w procesie karnym, wskazując na następujące kwestie:

¹ Wystąpienie generalne dostępne na stronie: <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-wyroki-czesciowa-prawomocnosc-ms>.

² Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 46 z późn. zm.).

³ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1568 z późn. zm.); dalej: k.p.c.

1. Rolą Ministerstwa Sprawiedliwości nie jest „recenzowanie wypowiedzi orzeczniczych sądów”, a jeśli Rzecznik Praw Obywatelskich dostrzega problem rozbieżności w orzecznictwie, to może wystąpić z pytaniem prawnym do Sądu Najwyższego;
2. Sądy mają monopol na interpretację przepisów prawa i sprawowanie wymiaru sprawiedliwości;
3. Nieprecyzyjne rozumienie pojęcia prawomocności jako „niezaskarżalności” i pominięcie elementu „niepodważalności” rozstrzygnięcia (związanego z zakazem wznowienia albo ponownego prowadzenia postępowania);
4. Ugruntowaną praktykę sądów, które w przypadku zaskarżenia części wyroku orzekają i tak w zakresie szerszym, „utrzymując w mocy” orzeczenie w pozostałym zakresie.

Poza zakresem odpowiedzi (i rozważań) pozostaje natomiast sytuacja prawna jednostki. Przepisy proceduralne mają zaś przede wszystkim charakter gwarancyjny dla uczestników postępowania karnego i powinny spełniać standard sprawiedliwości proceduralnej⁴. Tymczasem koncepcja jednolitej prawomocności wyroku wydaje się być dominującą wyłącznie z jednego powodu – dla wygody organów wymiaru sprawiedliwości, bowiem odrębne uprawomocnienie się orzeczenia mogłoby generować trudności organizacyjne, tj. różne rozstrzygnięcia zawarte w wyroku uprawomocniałyby się w różnym terminie.

Odnosząc się do argumentów zawartych w odpowiedzi na wystąpienie, w pierwszej kolejności należy zauważyć, że **rozbieżności w orzecznictwie niejednokrotnie były podstawą (asumtem) do podjęcia działań legislacyjnych**. Przykładowo, niedawna modyfikacja ustawowych znamion definicji zgwałcenia, uzasadniana była przede wszystkim koniecznością skorygowania dominującej linii orzeczniczej, która dla bytu przestępstwa zgwałcenia, wymagała „przełamania oporu” przez sprawcę przestępstwa⁵. Przypisanie popełnienia czynu z art. 197 § 1 k.k. było zatem możliwe, gdy osoba, która doświadczyła przemocy seksualnej aktywnie – ale w miarę swoich możliwości – broniła się przed niechcianą relacją seksualną. W opinii prof. W. Wróbla,

⁴ Por. J. Skorupka, O sprawiedliwości procesu karnego, Warszawa 2013.

⁵ Ustawa z dnia 28 czerwca 2024 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1228).

sporządzonej do druku sejmowego nr 209⁶ wskazano, że „W odniesieniu do zmian dokonywanych w prawie karnym przyjmuje się, że niekiedy zmiany takie mogą mieć charakter wyjaśniający czy rozstrzygający wątpliwości interpretacyjne lub też **korygujący wadliwą praktykę stosowania prawa powstałą w związku długoletnim i zakorzenionym sposobem rozumienia norm prawnych, które na gruncie aktualnych ocen okazuje się błędne.** W takim wypadku zmiana prawa może spowodować korektę wadliwej praktyki wzmacniając określony sposób interpretacji przepisów odpowiadających współczesnym zmianom kulturowym i aksjologicznym”⁷. Wątpliwości interpretacyjne i rozbieżności w praktyce stosowania poszczególnych regulacji z k.p.k. są jedną z przyczyn zmian proponowanych w projekcie nowelizującym k.p.k. z druku sejmowego nr 1600⁸. W odniesieniu do zmian w art. 422 § 2a k.p.k. wprost wskazuje się, że nowelizacja tego przepisu ma wyeliminować „wysoce dysfunkcyjny i budzący wątpliwości interpretacyjne wymóg złożenia wniosku o doprowadzenie na termin rozprawy, na którym został ogłoszony wyrok”⁹.

W części spraw rozbieżności orzecznicze mogą zostać wyeliminowane w drodze odpowiedzi na pytanie prawne i wydania uchwały przez Sąd Najwyższy, zgodnie z art. 83 ustawy o SN¹⁰. Zwracało na to uwagę Ministerstwo Sprawiedliwości w piśmie z dnia 23 września 2025 r. **Problem jednak w tym, że specyfika postępowania wykonawczego, w praktyce utrudnia kontrolę Sądu Najwyższego.**

Obecnie negatywne konsekwencje łączności podmiotowej z art. 33 k.p.k. dotyczą oskarżonych na etapie postępowania wykonawczego. Skazani mogą zwrócić się do sądu, który wydał orzeczenie, o rozstrzygnięcie wątpliwości co do wykonania

⁶ Poselski projekt zmiany ustawy Kodeks karny, druk sejmowy Sejmu X kadencji nr 209, dostępny na stronie: <https://www.sejm.gov.pl/sejm10.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=209>

⁷ Tak: W. Wróbel, Opinia w sprawie poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny (druk nr 209) oraz propozycji poprawek, s. 4; <https://orka.sejm.gov.pl/rexdomk10.nsf/0/43D60353B82B3F57C1258B07002AE43D/%24File/i921-24A.pdf>

⁸ Uzasadnienie do projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw, druk sejmowy Sejmu X kadencji nr 1600, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki10ka.nsf/0/AEB8C3C99B6F3D32C1258CDC0031F636/%24File/1600.pdf>. Np. wątpliwości interpretacyjne dotyczące art. 12 § 4 k.p.k., wątpliwości orzecznicze – art. 168a i 168b k.p.k., art. 233 § 1a k.k.

⁹ Uzasadnienie do projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw, druk sejmowy Sejmu X kadencji nr 1600, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki10ka.nsf/0/AEB8C3C99B6F3D32C1258CDC0031F636/%24File/1600.pdf>, s. 60.

¹⁰ Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 622).

orzeczenia lub co do obliczenia kary (art. 13 § 1 k.k.w.)¹¹, zaś na postanowienie sądu I instancji, przysługuje im zażalenie (art. 13 § 2 k.k.w.). **Problem jest jednak w tym, że – jak to zostało wyżej wskazane – chociaż koncepcja częściowej prawomocności orzeczenia zyskuje na popularności w doktrynie, to niekoniecznie ma ona przełożenie na praktykę sądów powszechnych.** Z jednej strony jest to zrozumiałe – z perspektywy organu procesowego łatwiej jest stwierdzić, że orzeczenie uprawomocnia się jako całość. Nie trzeba bowiem analizować poszczególnych rozstrzygnięć i rozważać odrębnych terminów prawomocności. Kluczowe jest jednak to, że zadaniem postępowania karnego (i wykonawczego) nie jest „ułatwienie” pracy organom procesowym, ale takie jego prowadzenie, by oskarżonemu zapewnić sprawiedliwy proces, w tym także sprawiedliwie rozstrzygnięcie. **Wadliwa praktyka orzecznicza sądów powszechnych¹², która odmawia implementowania częściowej prawomocności orzeczenia, nie może zostać naprawiona (wyeliminowana) przez Sąd Najwyższy.** Postanowienia wydawane na podstawie art. 13 k.k.w. mogą zostać zmienione na podstawie art. 24 § 1 k.k.w.¹³. Możliwość – teoretyczna – skorygowania orzeczenia w trybie art. 24 § 1 k.k.w. wyłącza zastosowanie art. 521 k.p.k., tj. wniesienia kasacji nadzwyczajnej do Sądu Najwyższego. Jak bowiem wskazuje się w orzecznictwie Sądu Najwyższego „W odniesieniu do postanowień wydawanych w toku postępowania wykonawczego kasacja nadzwyczajna przysługuje wówczas, gdy są to postanowienia powodujące trwałe przekształcenia kary, sposobu jej wykonywania, które jednocześnie nie podlegają korektom w oparciu o treść art. 24 k.k.w.”¹⁴.

¹¹ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. z 2025 r. poz. 911).

¹² W jednym z postanowień, Sąd Rejonowy w Kamieniu Pomorskim stwierdził, że „Oczywistym jest, iż zgodnie z art. 425 § 1 k.p.k. **orzeczenie sądu można zaskarżyć w całości albo w części**, nadal - w myśl przepisu art. 444 § 1 k.p.k. - **apelację wnosi się jednak od wyroku, jako całości**. Sąd odwoławczy nie jest zaś bezwzględnie związany granicami zaskarżenia i postawionymi zarzutami i warunkach art. 439 k.p.k. może uchylić wyrok także w części niezaskarżonej. Z tego powodu nie praktykuje się uprawomocniania wyroku co do poszczególnych zawartych w nim rozstrzygnięć, jeśli dotyczą one tego samego oskarżonego. W tej sytuacji, w ocenie Sądu Rejonowego, wyrok jako orzeczenie wydany w jednej sprawie, dot. jednego oskarżonego, nie może się uprawomocnić w dwóch różnych datach” (postanowienie Sądu Rejonowego w Kamieniu Pomorskim z dnia 20 sierpnia 2024 r., II Ko 456/24).

¹³ Przepis ten stanowi, że „Jeżeli ujawnią się nowe lub poprzednio nieznane okoliczności istotne dla rozstrzygnięcia, sąd może w każdym czasie zmienić lub uchylić poprzednie postanowienie”.

¹⁴ Tak: Postanowienie SN z 28.03.2023 r., IV KK 409/22, LEX nr 3512847. Tak również: Postanowienie SN z 27.04.2021 r., IV KK 127/21, LEX nr 3245249. Zob. także: A. Gerecka-Żołyńska [w:] P. Górecki, P. Karlik, M. Laskowski, M. Smolak, M. Sygreła, M. Świergosz, P. Wiliński, M. Zamroczyńska, A. Gerecka-Żołyńska, *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, Warszawa 2023, art. 24.

Odnosząc się do przyjęcia przez Rzecznika Praw Obywatelskich „nieprecyzyjnego” pojęcia prawomocności orzeczenia przez pominięcie elementu niepodważalności¹⁵, w wystąpieniu z dnia 5 września 2025 r. celowo zrezygnowano we wdawanie się w rozważania doktrynalne dotyczące teorii prawomocności, odsyłając w tym zakresie do wiodącej literatury¹⁶. Oczywiście, można rozwinąć koncepcję niezaskarżalności orzeczenia w drodze zwyczajnych środków zaskarżenia¹⁷ i uzupełnić ją o element niepodważalności orzeczenia albo jego niezmiennalności. W obecnej sytuacji ustrojowej sądownictwa, może być to jednak co najmniej kłopotliwe. Orzeczenia sądów odwoławczych wydawane w składach, w których zasiadali sędziowie powołani po 2018 r. przez Krajową Radę Sądownictwa powołaną w wyniku przerwania poprzedniej KRS¹⁸, są „zagrożone” bezwzględną przyczyną odwoławczą z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. Mimo takiego potencjalnego zagrożenia np. uchynieniem wyroku przez Sąd Najwyższy w drodze kasacji lub wznowienia postępowania¹⁹, wyroki skazujące są wykonywane, w tym także kary pozbawienia wolności. **Pojawia się zatem pytanie, czy ze względów pragmatycznych oraz kryzysu polskiego sądownictwa, klasyczna koncepcja prawomocności ujmowanej jako „niezaskarżalność w drodze zwyczajnych środków zaskarżenia”, połączona z wykonalnością orzeczenia, nie gwarantuje w większym zakresie bezpieczeństwa prawnego.** W obecnym stanie instytucjonalno-prawnym nie ma bowiem gwarancji, że orzeczenie niezaskarżalne w drodze środków odwoławczych jest jednocześnie orzeczeniem niepodważalnym, a mimo wątpliwości odnośnie do niepodważalności orzeczenia z uwagi na wadę prawną z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., są one wykonywane.

Ostatnią kwestią, na jaką zwrócono uwagę w piśmie z dnia 23 września 2025 r., która uniemożliwia recypowanie koncepcji częściowej prawomocności orzeczenia do k.p.k., była ugruntowana praktyka sądów, które w przypadku zaskarżenia części wyroku

¹⁵ Tak: pismo Sekretarza Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości Arkadiusza Myrchy z dnia 23 września 2025 r., s. 3-4.

¹⁶ Zob. szerzej: S. Steinborn, 3.3. Warunki (kryteria) prawomocności [w:] Prawomocność części orzeczenia w procesie karnym, Warszawa 2011 oraz A. Zachuta, Horyzontalna – pozioma prawomocność przedmiotowej części wyroku, Prokuratura i Prawo 2006, nr 9, s. 115-127; T. Grajcar, Granice środka odwoławczego w świetle nowelizacji kodeksu postępowania karnego, Prok. i Pr. 2015, nr 7-8, s. 44-64, P. Hofmański, Horyzontalna prawomocność części wyroku w procesie karnym, Przegląd Sądowy 1998, nr 4; J. Haber, Prawomocność orzeczenia a jego motywy w prawie procesowym karnym, <https://repozytorium.amu.edu.pl/server/api/core/bitstreams/47d70b33-b075-4d04-a9d2-9325614d5462/content>; K. Postulski, Wykonalność orzeczeń karnych w aspekcie zasady humanitaryzmu i poszanowania godności ludzkiej skazanego, Palestra 2013, nr 11-12, s. 155-167.

¹⁷ Wystąpienie RPO z dnia 5 września 2025 r., s. 3 i 4

¹⁸ Zob. ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r. poz. 3).

¹⁹ Art. 542 § 3 k.p.k.

orzekają i tak w zakresie szerszym, „utrzymując w mocy” orzeczenie w pozostałym zakresie. Na potwierdzenie tej tezy Ministerstwo Sprawiedliwości nie przytoczyło danych empirycznych ani innych danych potwierdzających „ugruntowany” charakter owej praktyki. Powyższa praktyka różni się bowiem w zależności od okręgu danego sądu i danej apelacji. Część sądów sformułowanie „w pozostałym zakresie utrzymuje wyrok w mocy” odnosi wyłącznie do zarzutów skierowanych przeciwko innym czynom z zaskarżonego wyroku, nie zaś do orzekania poza granicami zaskarżenia.

Orzecznictwo Sądu Najwyższego i sądów apelacyjnych jest jednoznaczne: sąd odwoławczy ma obowiązek działać w granicach zaskarżenia, a formuła „utrzymuje w mocy” nie uprawnia go do wychodzenia poza te granice. Analizując znaczenie art. 433 § 1 k.p.k. w piśmiennictwie podkreśla się odejście od tzw. totalnej kontroli odwoławczej orzeczenia²⁰ i związanie sądu zakresem zaskarżenia wskazanym przez skarżącego. Wyjście poza te granice jest możliwe wyłącznie w sytuacjach wyjątkowych, tj. wskazanych w art. 435 k.p.k., art. 439 § 1 k.p.k., art. 440 k.p.k. i art. 455 k.p.k.²¹. Rozważając, czy zachodzi jedna z przyczyn wskazanych w ww. przepisach sąd odwoławczy dokonuje w zasadzie milczącej kontroli orzeczenia, która znajduje uzewnętrznienie w przypadku stwierdzenia uchybienia, jakie sąd ma obowiązek uwzględnić z urzędu. Dodatkowo, poprzednio wskazywano, że „przyjęciu, że każde z rozstrzygnięć w wyroku uprawomocnia się odrębnie w zależności od zakresu zaskarżenia, nie stoi na przeszkodzie możliwość wyjścia poza granice środka odwoławczego przez sąd II instancji. Sąd odwoławczy może orzekać poza granicami środka zaskarżenia w czterech sytuacjach: art. 435 k.p.k. (tzw. dobrodziejstwo cudzego środka odwoławczego), art. 439 § 1 k.p.k. (zaktualizowanie się jednej z bezwzględnych przyczyn odwoławczych), art. 440 k.p.k. (rażąca niesprawiedliwość orzeczenia), art. 455 k.p.k. (poprawienie błędnej kwalifikacji prawnej czynu). Orzekanie poza granicami środka odwoławczego ma charakter wyjątkowy, a żaden z tych przepisów nie może być interpretowany rozszerzająco²². W dwóch sytuacjach sąd odwoławczy może

²⁰ Czego dokonał ustawodawca w 2015 r. (ustawa z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1247 z późn. zm.). dążąc do przełamania praktyki orzeczniczej i zmieniając ówczesnie brzmiący art. 433 § 1 k.p.k. z „sąd odwoławczy rozpoznaje sprawę w granicach środka odwoławczego, a w zakresie szerszym o tyle, o ile ustawa to przewiduje”, na takie, jakie jest obecnie.

²¹ Tak. D. Świecki (red.), *Postępowanie odwoławcze, nadzwyczajne środki zaskarżenia, postępowanie po uprawomocnieniu się wyroku i postępowanie w sprawach karnych ze stosunków międzynarodowych*, KSSIP 2015, s. 24 i nast.; https://www.kssip.gov.pl/sites/default/files/postepowanie_odwolawcze._srodek_internet.pdf.

²² Postanowienie SN z 12.04.2006 r., II KK 335/05, OSNKW 2006, nr 7-8, poz. 70; wyrok SN z 17.11.2005 r., II KK 216/05, OSNKW 2006, nr 2, poz. 16.

orzekać wyłącznie na korzyść oskarżonego – art. 435 i 440 k.p.k. Celem tych przepisów jest zapewnienie sprawiedliwości rozstrzygnięcia: sprawiedliwości w rozumieniu także społecznym²³. Przełamanie prawomocności rozstrzygnięcia jest zatem kierunkowe – umotywowane korzystnością (poprawieniem) sytuacji procesowej oskarżonego, by dostosować (zmniejszyć) dolegliwość sankcji karnej albo umożliwić mu dochodzenie sprawiedliwego rozstrzygnięcia (art. 435 k.p.k.). Przepis art. 455 k.p.k. umożliwia natomiast orzekanie poza granicami zaskarżenia w wąskim zakresie – wyłącznie poprawienie błędnej kwalifikacji prawnej czynu, bez możliwości korygowania sankcji karnych. Jeśli zaś chodzi o art. 439 § 1 k.p.k. to dopuszczalność szerszego rozpoznania sprawy, poza granicami środka zaskarżenia, ma oprócz aspektu „sprawiedliwościowego”, także aspekt ekonomiczny dla instytucji wymiaru sprawiedliwości. Skoro orzeczenie w części jest dotknięte wadą prawną z art. 439 § 1 k.p.k. to i tak nie mogłoby się ostać w obrocie prawnym. Musiałoby i tak zostać wzruszone w wyniku wniesienia nadzwyczajnych środków zaskarżenia: czy to w ramach wznowienia postępowania z urzędu (art. 542 § 3 k.p.k.), czy w drodze kasacji (art. 519 k.p.k. i nast.). **Możliwość uchylecia orzeczenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania w ramach rozpoznawania środka odwoławczego ogranicza koszty postępowania, czas trwania procesu i racjonalizuje nakład pracy organów wymiaru sprawiedliwości (tzn. jeden panel sędziów, po stwierdzeniu przyczyny z art. 439 § 1 k.p.k., uchylili wyrok i przekaże sprawę do ponownego rozpoznania, a nie dwa – gdyby konieczne było orzekanie merytoryczne, mimo zaistnienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej, a następnie należałoby wyeliminować takie orzeczenie z obrotu prawnego w drodze nadzwyczajnych środków zaskarżenia)”. Argument ten został pominięty w odpowiedzi z dnia 23 września 2025 r.**

Warto także zauważyć za S. Steinbornem, że możliwość orzekania poza granicami zaskarżenia – która, jak wielokrotnie wskazywano, ma charakter wyjątkowy – nie stoi na przeszkodzie implementacji na grunt prawa karnego procesowego koncepcji

²³ W odniesieniu do „rażącej niesprawiedliwości orzeczenia” J. Skorupka wskazuje, że „Rażąca niesprawiedliwość wynikająca z naruszeń procesowych to zatem takie uchybienie prawu procesowemu, które „niejako wypacza wynik postępowania”. Wymieniony stan występuje także, „gdy wydanie orzeczenia (...) było poprzedzone tak poważnymi uchybieniami (...), których nie da się pogodzić z istotą i zasadami rzetelnego procesu”. J. Skorupka, 1. *Pojęcie orzeczenia rażąco niesprawiedliwego w doktrynie prawa karnego procesowego oraz w judykaturze* [w:] *O sprawiedliwości procesu karnego*, Warszawa 2013. Jeśli zaś chodzi o art. 435 k.p.k. celem jest zapewnienie wewnętrznej spójności i sprawiedliwości orzeczenia. Zob. szerzej: J. Zagrodnik [w:] M. Burdzik, S. Głogowska, J. Karaźniewicz, M. Klejnowska, N. Majda, I. Palka, K. Sychta, K. Żyła, J. Zagrodnik, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 2024, art. 435 i cytowane tam orzecznictwo.

częściowej prawomocności²⁴. Odnosząc się do argumentu, że „oskarżony, którego dotyczy zaskarżone orzeczenie, poprzez możliwość udziału w postępowaniu odwoławczym ma możliwość podejmowania działań zmierzających do spowodowania korektury całego orzeczenia”, wskazał, że „możliwość działania przez oskarżonego w toku postępowania odwoławczego co do części niezaskarżonych jest dość ograniczona i sprowadza się wyłącznie do podnoszenia kwestii, które sąd odwoławczy ma obowiązek uwzględnić z urzędu. Z uwagi na upływ terminu do wniesienia środka odwoławczego oskarżony nie ma przecież możliwości rozszerzenia zakresu zaskarżenia ani wiążącego podniesienia zarzutów dotyczących niezaskarżonej części orzeczenia. **Ewentualna aktywność oskarżonego w odniesieniu do niezaskarżonych rozstrzygnięć ani nie ma wiążącego dla sądu odwoławczego charakteru, ani nie prowadzi do poszerzenia zakresu kontroli odwoławczej o kwestie, których sąd odwoławczy nie miałby obowiązku objąć swoją kognicją. Aktywność ta ma jedynie znaczenie "sygnalizacyjne"**. Trudno zatem uznać, aby możliwość podejmowania tego typu działań przez oskarżonego mogła przesądzać o wstrzymaniu uprawomocnienia się niezaskarżonych przedmiotowych części orzeczenia. Oskarżony działania takie z powodzeniem może również podejmować w odniesieniu do rozstrzygnięć prawomocnych”.

Antycypując argument dotyczący zasady niepodzielności przedmiotu procesu karnego i dążenia do tego, by kwestia odpowiedzialności karnej oskarżonego była „załatwiana” łącznie, ponownie warto przytoczyć argumentację S. Steinborna²⁵: „nie można zaprzeczyć, że zasada niepodzielności przedmiotu procesu nakazuje łączne załatwienie kwestii odpowiedzialności oskarżonego. **Rzecz jednak w tym, że ustawodawca, dopuszczając możliwość zaskarżenia tylko niektórych zawartych w orzeczeniu rozstrzygnięć dotyczących jednego czynu, wprowadza jednocześnie wyjątek od tej zasady i tym samym w pewnym przynajmniej zakresie (przy założeniu respektowania reguł samodzielności rozstrzygnięć) umożliwia >>częstkowanie<< odpowiedzialności**. W przypadku unormowania o charakterze wyjątkowym całkowicie nietrafne jest powoływanie się na zasadę, aby ów wyjątek osłabić lub w zasadzie >>zneutralizować<<”.

Na marginesie warto także zauważyć, że w postępowaniu cywilnym koncepcja częściowej prawomocności nie budzi wątpliwości, ma swoje umocowanie ustawowe

²⁴ S. Steinborn, 2.3. *Uprawnienie do orzekania poza granicami zaskarżenia a prawomocność części orzeczenia* [w:] *Prawomocność części orzeczenia w procesie karnym*, Warszawa 2011.

²⁵ S. Steinborn, 2.3. *Uprawnienie do orzekania poza granicami zaskarżenia a prawomocność części orzeczenia* [w:] *Prawomocność części orzeczenia w procesie karnym*, Warszawa 2011.

(art. 363 § 3 k.p.c.)²⁶, mimo tego, że sąd cywilny także ma szerokie możliwości orzekania poza zakresem zaskarżenia²⁷. Wyjście poza granice zaskarżenia jest możliwe nie tylko w przypadku nieważności postępowania (art. 379 k.p.c.), ale także w sytuacji z art. 378 § 2 k.p.c. Przepis ten stanowi, że „w granicach zaskarżenia sąd drugiej instancji może z urzędu rozpoznać sprawę także na rzecz współuczestników, którzy wyroku nie zaskarżyli, gdy będące przedmiotem zaskarżenia prawa lub obowiązki są dla nich wspólne”. Instytucja ta jest zbliżona do tzw. dobrodziejstwa cudzego środka odwoławczego z art. 435 k.p.k.

Skoro sądy cywilne są w stanie „poradzić sobie” z częściowym uprawomocnieniem się rozstrzygnięć zawartych w wyroku, to wydaje się, że sądy karne także będą w stanie sprostać temu wyzwaniu. **Uprzejmie proszę więc o ponowne rozważenie możliwości zainicjowania wprowadzenia przepisów, które odnosiłyby się do częściowej prawomocności orzeczenia sądu karnego i ujednoliciły – rozbieżną – praktykę orzeczniczą. Proszę również o spojrzenie na problematykę częściowej prawomocności nie z perspektywy wygody, czy ułatwienia pracy sądów, ale z perspektywy jednostki zaangażowanej w postępowanie karne.** Chodzi nie tylko o trudności dotyczące oskarżonego, którego postępowania karne zostały połączone w jedno na podstawie art. 33 k.p.k., ale także pokrzywdzonego, który musi oczekiwać na uprawomocnienie się całego wyroku (mimo że orzeczenie w części jego dotyczącej nie zostało zaskarżone apelacją) i wykonalność orzeczenia dotyczącego środków kompensacyjnych, czy np. środków karnych takich jak zakaz zbliżania się, czy zakaz kontaktowania się.

Prawomocność części rozstrzygnięć zawartych w wyroku w większym stopniu umożliwia realizację celów procesu karnego (tj. zasady trafnej reakcji karnej – art. 2 § 1 pkt 1 i 2 k.p.k.), ponieważ pozwala na uniknięcie sytuacji, kiedy kara lub inne środki reakcji prawnokarnej zostaną wymierzone w nieproporcjonalnym zakresie. Sprzyja także realizacji celu z art. 2 § 1 pkt 3 k.p.k. gwarantując pokrzywdzonemu szybsze uzyskanie kompensaty – odszkodowania lub zadośćuczynienia – oraz wykonywanie środków karnych orzeczonych w celu ochrony jego interesów.

Uprzejmie proszę o ponowne rozważenie zmiany art. 427 i 449a k.p.k. poprzez nadanie im brzmienia:

²⁶ Zob. szerzej: A. Jakubecki [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I. Artykuły 1–366*, red. T. Wiśniewski, Warszawa 2021, art. 363.

²⁷ Zob. T. Wiśniewski [w:] D. Dończyk, J. Iwulski, G. Jędrejek, I. Koper, G. Misiurek, M. Orecki, P. Pogonowski, S. Sołtysik, D. Zawistowski, T. Zembrzuski, T. Wiśniewski, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom II. Artykuły 367–505(39)*, Warszawa 2021, art. 378.

- art. 427 § 1 k.p.k.: *Odwołujący się powinien wskazać zaskarżone rozstrzygnięcie lub ustalenie, a także podać, czego się domaga. Orzeczenie staje się prawomocne tylko w części, w jakiej nie zostało zaskarżone, chyba że sąd drugiej instancji może z urzędu rozpoznać sprawę także w tej części.*

- art. 449a § 3 k.p.k.: *Strona, która wniosła apelację, może ją uzupełnić w terminie 14 dni od daty doręczenia jej uzupełnionego uzasadnienia. Wyrok staje się wówczas prawomocny w części, w jakiej nie został zaskarżony po uzupełnieniu apelacji, chyba że sąd drugiej instancji, może z urzędu rozpoznać sprawę także w tej części.*

Mając na uwadze przedłożone racje, stosownie do art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich²⁸ zwracam się z uprzejmą prośbą o ponowne dokonanie analizy wskazanych problemów i rozważenie zainicjowania stosownych prac legislacyjnych. Będę nadto wdzięczny za poinformowanie mnie o stanowisku Pana Ministra zajęтым w przedstawionej materii.

Z wyrazami szacunku

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-wydano i podpisano elektronicznie/

Do wiadomości:

- Pan Poseł Marek Ast Przewodniczący Komisji Ustawodawczej Sejmu RP (ePUAP);
- Pan Senator Krzysztof Kwiatkowski Przewodniczący Komisji Ustawodawczej Senatu RP (ePUAP);
- Pan Profesor Włodzimierz Wróbel Przewodniczący Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego (ePUAP);
- Pan Profesor Paweł Wiliński Zastępca Przewodniczącego Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego (ePUAP).

²⁸ Ustawa z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1264 z późn. zm.).